

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 17/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, lagen om fritt bildningsarbete, 8 § lagen om yrkesutbildning och 4 § lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning samt av vissa lagar som har samband med dem

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 oktober 2001 en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, lagen om fritt bildningsarbete, 8 § lagen om yrkesutbildning och 4 § lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning samt av vissa lagar som har samband med dem (RP 132/2001 rd) till kulturutskottet för beredning.

Lagmotioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotioner:

- lag om ändring av 19 och 20 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (LM 32/2000 rd — Jukka Vihriälä /cent m.fl.), som remitterades till utskottet den 30 mars 2000, och
- lag med förslag till lag om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings-

och kulturverksamhet (LM 138/2001 rd — Jouko Jääskeläinen /kd m.fl.), som remitterades till utskottet den 7 november 2001.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har förvaltningsutskottet lämnat utlåtande om propositionen (FvUU 22/2001 rd). Utlåtandet ingår som bilaga till detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Matti Lahtinen, undervisningsministeriet
- ombudsman Heikki Sederlöf, Ammatillisten Aikuiskoulutuskeskusten Liitto ry
- sakkunniga Päivi Rajala, Finlands Kommunförbund
- biträdande avdelningschef Pentti Aho, Undervisningssektorns Fackorganisation rf.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONERNA

Propositionen

I propositionen föreslås ändringar i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, lagen om fritt bildningsarbete, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av 12 § lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning.

I lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och i lagen om fritt bildningsarbete föreslås de bestämmelser upphäva som begränsar nivån på de priser per enhet som läggs till grund för den statliga finansieringen och med vars hjälp minskningen av statsandelarna inom undervisnings- och kulturverksamheten 1993—1995 genomfördes i syfte att balansera upp den offentliga ekonomin. Enligt förslaget skall priserna per enhet från och med början av 2002 bestämmas utifrån de genomsnittliga faktiska kostnaderna. Vidare föreslås lagändringar på grund av att arrangemanget med återkrav av mervärdesskatteåterbärningar till kommuner och samkommuner avvecklas i fråga om undervisnings- och kulturverksamheten. Den statliga finansieringen till kommuner och samkommuner kommer att bestämmas på grundval av priser per enhet utan mervärdesskatt från och med 2002. Dessutom ändras lagarna till följd av euron inför. I de finska lagtexterna ersätts "markkamäärä" och dess olika böjningsformer med "euromäärä" och dess olika böjningsformer. I de svenska lagtexterna används däremot "belopp"

både i den gällande och i den föreslagna lydelsen.

Ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och i lagen om ändring av 12 § lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning föreslås också bli ändrade så att understödet under övergångsperioden i samband med att statsunderstöd för utbildning som ordnas i form av avgiftsbelagd service slopas före ingången av 2001 fortsätter att gälla ytterligare ett år. Det betyder att understödet under övergångsperioden beviljas för sista gången 2004.

Lagen om yrkesutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning föreslås bli ändrade så att också statens affärsverk får bevilja tillstånd att ordna utbildning enligt dessa två lagar.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2002 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2002.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 32/2000 rd föreslås att också hyreskostnader skall beaktas till fullt belopp när priserna per enhet för yrkesutbildning och yrkeshögskolorna räknas ut.

I lagmotion LM 138/2001 rd föreslås att privata organisationer som ger grundläggande utbildning när det gäller statligt stöd skall jämföras med kommunala skolor som ger grundläggande utbildning.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Allmänt. Av de orsaker som nämns i propositionens motivering och på grundval av erhållen utredning finner utskottet förslaget nödvändigt

och lämpligt. Utskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar men med följande anmärkningar.

I sitt utlåtande går förvaltningsutskottet allmänt in på kommunernas ekonomi. Kulturutskottet omfattar utlåtandet. Utskottet understryker särskilt att budgetpropositionen för 2002 och

de anknyttande förslagen om den kommunala ekonomin tar hänsyn till kommunernas svåra ekonomiska läge och att regeringen föreslår åtgärder för att balansera upp den kommunala ekonomin. De statliga åtgärderna beräknas stärka kommunernas finansiella ställning med cirka 249 miljoner euro (1 480 miljoner mark) nästa år. På det hela taget kommer lagändringarna att ha positiva effekter i alla andra kommungrupper utom i kommuner med fler än 100 000 invånare. Utslaget per invånare kommer de positiva effekterna att synas i synnerhet i kommuner med färre än 20 000 invånare, understryker utskottet. Det är dessa kommuner som har haft den svagaste ekonomiska utvecklingen på senare år.

Utskottet understryker att priserna per enhet enligt propositionen åter kommer att anges enligt de faktiska kostnaderna. Taket kommer att avskaffas när det gäller priserna per enhet för den statliga finansieringen av grundläggande utbildning, gymnasier, yrkesutbildning, yrkeshögskolor, grundläggande konstundervisning baserad på undervisningstimmar, medborgarinstitut, idrottsutbildningscentrer och bibliotek. I propositionen höjs till exempel också det pris per enhet för förskoleundervisning som betalas till utbildningsanordnaren per elev, priset per enhet för grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning och räknas ut på det genomsnittliga priset per enhet för yrkesutbildning och det höjda priset per enhet för studerande inom alla utbildningsformer som får en logiförmån.

Trots dessa konstruktiva insatser hyser kulturutskottet i likhet med förvaltningsutskottet bekymmer för kommunernas framtida ekonomiska utveckling. Det är enligt utskottet bekymmersamt att budgetpropositionen för nästa år bara tar hänsyn till hälften av den beräknade kostnadsförändringen när priserna per enhet räknas ut. Utskottet understryker att indexjusteringen har omedelbara konsekvenser för undervisnings- och kulturverksamheten, särskilt i kommuner med dålig ekonomi. Vi måste satsa på att fullfölja en kulturell jämlikhet som inte är beroende av kommunens storlek eller till exempel kommunens geografiska läge.

Det behövs mer permanenta lösningar på problemen inom den kommunala ekonomin. I detta syfte föreslår utskottet att statsandelarna snabbt ses över och speciellt att systemet blir öppnare för att medborgarna skall få bättre möjligheter att följa upp finanserna också inom kommunerna. I detta sammanhang spelar dessutom insatserna för att effektivisera samarbetet mellan de ekonomiska regionerna en stor roll för undervisnings- och kulturverksamheten. Dessutom anser utskottet det angeläget att kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna utreds, när utbildning för specialgrupper ordnas med tanke på behoven i hela landet.

Investeringarna i undervisningsverksamhet. I detta sammanhang vill utskottet referera till sina tidigare ståndpunkter beträffande investeringarna i undervisningsverksamheten (KuUU 3/1999 rd). Enligt utskottet är det främsta problemet med skolbyggandet att anslagen är otillräckliga. På det hela taget ökar behovet av anslag för ombyggnader i hela landet i takt med att skolbyggnaderna blir äldre och inte minst till följd av mögelproblemen. I tillväxtcentra krävs det stor byggnation för att orterna skall kunna tillgodose efterfrågan på nödvändig basservice för den snabbt växande befolkningen.

Undervisningsministeriet har utarbetat en ändring av systemet med statsunderstöd för investeringar i utbildningsverksamhet. I utlåtandet ovan har utskottet en mycket skeptisk inställning till de planerade ändringarna. Utskottet understryker fortfarande att små kommuner och över huvud taget små enheter i praktiken inte kommer att kunna göra några investeringar, om statsandelarna för anläggningsprojekt helt och hållet förs över på priserna per enhet för driftskostnader. Enligt utskottet är det nödvändigt att statsandelen för enskilda projekt bibehålls. Finansieringen av investeringar i undervisningsverksamhet måste ta hänsyn till det faktiska behovet av investeringar. Detta är nödvändigt för att den kulturella basservicen skall kunna ordnas på behörigt sätt.

KuUB 17/2001 rd — RP 132/2001 rd

Motionerna. Utskottet har behandlat frågan utifrån propositionen och ställer sig därför avböjande till lagmotionerna.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår kulturutskottet vördsamt

att lagförslagen godkänns utan ändringar och

att lagmotionerna LM 32/2000 rd och LM 138/2001 rd förkastas.

Helsingfors den 27 november 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kaarina Dromberg /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd (delvis)
medl. Tapio Karjalainen /sd
Tanja Karpela /cent
Jyrki Katainen /cent
Inkeri Kerola /cent
Timo E. Korva /cent
Irina Krohn /gröna

Markku Markkula /saml
Margareta Pietikäinen /sv
Osmo Puhakka /cent
Leena Rauhala /kd
Säde Tahvanainen /sd
Ilkka Taipale /sd
Irja Tulonen /saml
Pia Viitanen /sd.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Marjo Hakkila.

RESERVATION

Statsandelarna för undervisnings- och kulturverksamhet kommer återigen att släpa efter kostnadsutvecklingen. Detta beror på att statsandelarna 1996 och 1997 skars ner utifrån invånarantalet och på att regeringen nu föreslår en indexjustering som bara motsvarar hälften av de faktiska kostnadsökningarna. Bara de uteblivna indexjusteringarna för de två senaste åren ger ett ackumulerat underskott på i medeltal 5,9 procent i priserna per enhet. Det har inte avsatts tillräckliga resurser för nya åtaganden, till exempel för den redan påbörjade förskoleundervisningen eller för att kompensera kostnaderna för de ackumulerade reserverna av pensionsavgifter för lärare.

Den generella ekonomiska utvecklingen i Finland har mätt med ett flertal indikatorer sjunkit farligt nära minusstrecket. Samtidigt har flera hundra kommuner råkat i ekonomisk kris, vilket kräver hårdare tag, alltså åtstramning av inkomstskatten. Nästa år är detta verklighet för sammanlagt en miljon finländare i fler än hundra kommuner. Sedan den förra lågkonjunkturen

har det inte varit så här dåligt ställt med den kommunala ekonomin.

Undervisnings- och kulturverksamheten anses fortfarande ha en viktig uppgift i och med att den är en av stöttepelarna i vårt finländska samhälle. Att priserna per enhet höjs i budgetpropositionen för 2002 är därför i och för sig ett steg i rätt riktning. Men på grund av nämnda utgiftsposter och mitt uppe i ett läge av ekonomiska hotbilder är förhöjningen alldeles för liten. Därför måste statsandelen till kommunerna höjas med ett belopp som motsvarar hela kostnadsstegringen.

På grundval av det ovanstående anser vi att utskottet i motiveringen till sitt betänkande borde ha uttalat: "Utskottet anser det nödvändigt att indexjusteringarna av statsandelarna i den nu aktuella budgetpropositionen för 2002 görs till fullt belopp, att finansieringsunderstöden till kommunerna enligt prövning höjs till 70,64 miljoner euro och att de tidigare nedskärningarna enligt invånarantal i statsandelarna undanröjs."

Helsingfors den 27 november 2001

Inkeri Kerola /cent
Tanja Karpela /cent
Timo E. Korva /cent

Osmo Puhakka /cent
Leena Rauhala /kd

KuUB 17/2001 rd — RP 132/2001 rd